

ПРОЯВИ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

ПРОЯВИ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

Насильство – це *будь-яке свідоме та навмисне (засвідчено) застосування сили одного індивіда/групи людей проти іншого/інших (найчастіше – беззахисного/-их) з метою встановлення над ним/ми влади й контролю.*

Насильство над дітьми – це:

- фізичне;
- психологічне;
- сексуальне насильство,
- або відсутність виховання та піклування щодо дітей батьками, особами-опікунами/опікунками чи сторонніми людьми, які доглядають за дітьми (*економічне насильство*).

Може спостерігатися в сім'ї, у місці проживання дитини, на вулиці або в організаціях, школах чи громадах, з якими дитина взаємодіє.

Прояви насильства – це конкретні дії або поведінка, які становлять насильство щодо дитини. Вони показують, як саме насильство здійснюється.

Правове визначення форм насильства сформоване у статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

» Фізичне насильство

Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що містить ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, завдання побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

■ **До проявів фізичного насильства** над дитиною належать, зокрема:

- порушення цілісності органів і тканин організму (*завдання опіків та/або поранень, також із застосуванням зброї чи предметів домашнього вжитку; переломи, зсуви суглобів, вибивання зубів, висмикування волосся; ушкодження внутрішніх органів тощо*);
- побої, удари, ляпаси, потиличники тощо, зокрема за допомогою предметів (*пасок, лозина, палка тощо*), щипки, викручування кінцівок, грубі штурхання та штовхання;
- позбавлення їжі, пиття, сну;
- прив'язування (*приковування*) та зв'язування дитини, розміщення у просторі, який частково або повністю обмежує її рух (*коробка, клітка тощо*), примус до тривалого перебування в незмінній статичній позі (*на колінах, довге стояння «у кутку»*), зв'язування окремих частин тіла тощо;
- залишення на холоді або на спеці, утримування в диму, удари електричним струмом тощо, примус до вживання алкоголю, наркотиків, шкідливих і отруйних речовин, протипоказаних харчових продуктів та ін.

» Сексуальне насильство

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що характеризується будь-якими діями сексуального характеру, вчиненими стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушуваннями до акту сексуального характеру з третьою особою, а також іншими правопорушеннями проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, зокрема вчиненими стосовно дитини або в її присутності.

Сексуальне зловживання дітьми охоплює дії від дотику до інтимних частин тіла або підглядання за ними до зґвалтування, а також залучення дітей та підлітків до протиправної діяльності в сфері секс-індустрії (*до проституції, зокрема ритуальної, порнографії тощо*).

■ **До проявів сексуального насильства** над дитиною належать, зокрема:

- вагінальний, анальний та оральний секс з дитиною;
- примушення дитини торкатися статевих органів дорослої людини, ігри сексуального характеру з дитиною, імітація статевого акту з нею, вимога спати в одному ліжку з особою іншої статі;
- залучення дитини до комерційного сексу, зйомок у порнографії;
- створення умов, за яких дитина постійно спостерігає за статевими стосунками інших людей (*залучення до перегляду порнографії, сексуальні зносини на очах у дитини, зокрема комерційні або безладні*);
- підглядання (*або здійснення відеофіксації*) за дитиною у момент здійснення нею гігієнічних процедур, роздягання, примушення митися, роздягатися/одягатися у своїй присутності або присутності інших дітей та/або дорослих тощо;
- розбещення дитини шляхом спілкування в інтернеті;
- повна заборона сексуальних контактів підлітка, постійний контроль за збереженням цноти, примусові гінекологічні огляди.

» Психологічне насильство

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, ознаками якого є словесні образи, погрози, також щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

■ **До проявів психологічного насильства** над дитиною належать, зокрема:

- поведіння з дітьми, як зі своєю власністю;
- використання фізичних переваг дорослої людини;
- жорстокість щодо людей та інших істот;
- крики, стресогенна поведінка, залякування та навіювання страху;
- застосування погроз як аргументу при вихованні;
- обіцянки кинути або розлюбити дитину;
- залякування заподіяти фізичну шкоду собі або іншим важливим для дитини людям, тваринам, рослинам;
- пошкодження чи заборона користування значущими для дитини речами;
- погрози віддати дитину до поліції, притулку, інших родичів;
- приниження дитини в очах важливих для неї людей або розповідь про її реальні чи удавані помилки;
- приниження та постійне присоромлення дитини безвідносно до її дій, підкреслення її недоліків навіть за їхньої відсутності;
- використання дітей як посередників та об'єкт шантажу в конфліктах між батьками;
- заборона або обмеження в пересуванні («вийти з дому», «піти до друзів»), у спілкуванні з друзями.

Психологічне насильство супроводжує всі інші форми насильства, адже побиття або зґвалтування завжди зумовлює не лише фізичне, й психічне страждання (а в особливо тяжких випадках – значні психічні травми).

» Економічне насильство

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

При цьому відмова виконувати примхи дитини (*найновіший телефон, модний прилад*) не є економічним насильством.

■ **До проявів економічного насильства** над дитиною належать, зокрема:

- трудова експлуатація дитини, яка перешкоджає або унеможлиблює здобуття нею освіти та ставить під загрозу її життя, здоров'я, нормальний фізичний та психічний розвиток;
- примушення дитини до протиправних дій в економічній сфері (*крадіжок, жебрацтва тощо*);
- позбавлення (*погроза позбавлення*) житла й грошового утримання, на яке дитина має законне право (*житлової площі батьків, аліментів, пенсії, стипендії тощо*);
- відбирання документів, без яких дитина не може продовжувати освіту або влаштуватися на бажану для неї роботу;
- існування за рахунок дитини;
- позбавлення дитини належних умов проживання та харчування.

Економічне насильство є дуже небезпечним з точки зору криміналізації дітей та підлітків – не маючи змоги легально отримувати та витратити кошти, вони вдаються до жебрацтва, крадіжок, азартних ігор тощо.

Цей матеріал було розроблено та надруковано в рамках проєкту «Попередження ґендерно зумовленого насильства, торгівлі людьми та порушення прав дитини: надання послуг підтримки для постраждалих осіб» за підтримки Міжнародної Протестанської агенції служби розвитку протестанської Діаконії «Хліб для Світу».

© ГО «Ла Страда-Україна», 2025. Матеріал підготувала Вероніка Андрєєнкова

Brot
für die Welt

**НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ
З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА,
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА ҐЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ:**

0 800 500 335 (зі стаціонарних)
або **116 123** (з мобільних)

КОНСУЛЬТУВАННЯ ON-LINE:

E-mail: hotline@la-strada.org.ua

Telegram: [@NHL116123](https://t.me/NHL116123)

Instagram: [@lastradaukraine](https://www.instagram.com/lastradaukraine)

Facebook: [@lastradaukraine](https://www.facebook.com/lastradaukraine)

Цілодобово. Консультації безкоштовні, анонімні та конфіденційні

**НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ
ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ:**

0 800 500 225 (зі стаціонарних)
або **116 111** (з мобільних)

КОНСУЛЬТУВАННЯ ON-LINE:

Telegram: [@CHL116111](https://t.me/CHL116111)

Instagram: [@childhotline_ua](https://www.instagram.com/childhotline_ua)

Facebook: [@childhotline.ukraine](https://www.facebook.com/childhotline.ukraine)

Цілодобово. Консультації безкоштовні, анонімні та конфіденційні

